

Explanatio sancti Thome

Uarius eius fuit. et ostendit illi. cum quo inijt consiliuz et instruit eum. **¶** Deinde adaptat quod dixerat ad propositum dicens. Nos autem scilicet spirituales viri. **¶** Sedus christi habemus id est recipimus in nobis sapientiam eristi ad iudicandum. **¶** Ecce. 17. Creauit illis scientiam spiritus sensu adimpleuit corda illorum. **¶** Luc. ultimo. Dicitur quod apuit illis sensum ut intelligerent scripturas: et ita quia sensus christi diiudicari non potest. conueniens est quod spiritualis qui sensum christi habet a nemine iudicetur.

¶ Incipit capitulum tertium. **¶** Lectio prima.

Ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus: sed quasi carnalibus. **¶** Tanquam paruulis in christo lac vobis potius dedi non escam. **¶** Hodum enim poteratis. sed nec nunc quidem potestis: Adhuc enim carnales estis. **¶** Cum enim sit inter vos zelus et contentio: nonne carnales estis et secundum hominem ambulatis. **¶** Cum enim quis dicat. ego quidem sum pauli. aliter autem ego apollo. nonne homines estis. **¶** Quid igitur est apollo? **¶** Quid vero paulus? **¶** Administri ei? cui credidistis. **¶** Et unicuique sicut dominum dedit. **¶** Ego plantavi. apollo rigauit. sed deus nunc incrementum dedit. **¶** Itaque ne quis qui plantat est aliquid neque qui rigat: sed qui incrementum unum dat deus. **¶** Qui autem plantat et qui rigat vnum sunt.

Supra apostolus ostenderat errorem corinthiorum qui propter ministros christi a quibus baptizati et docti erant ad inuicem disceptabant. hic incipit eorum iudicium quod habebant de ministris improbare ex quo iudicio contentiones in eis procedebant. **¶** Et circa hoc duo facit. **¶** Primo improbat eorum iudicium quantum ad hoc quod quibusdam ministrorum de quibus gloriabantur plus attribuere debent. **¶** Secundo quantum ad hoc quod alios christi ministros contemnebant. **¶** 4. cap. ibi. **¶** Sic nos existimet homo. **¶** Circa primum duo facit. **¶** Primo ostendit detrimentum quod patiebantur propter contentiones ex peruerso iudicio prouenientes. **¶** Secundo improbat eorum peruersum iudicium. **¶** ibi. **¶** Quid igitur est apollo. **¶** Circa primum duo facit. **¶** Primo ponit detrimentum quod hactenus passi erant propter eorum defectum. **¶** Secundo ostendit quod adhuc idem patiuntur ibi. **¶** Sed nec nunc quidem. **¶** Circa primum tria facit. **¶** primo ponit detrimentum quod hactenus passi erant propter eorum defectum. **¶** dixerat enim supra quod apostoli quidem spiritualia documenta spiritualibus tradebant que animales homines percipere non poterant quod eis adaptat dicens. **¶** Et ego fratres qui scilicet inter alios apostolos spiritualibus spiritualia loquor. **¶** Non potui scilicet conuenienter vobis loqui quasi spiritualibus ut scilicet traderem vobis spiritualia documenta. **¶** Sed quasi carnalibus scilicet loquutus sum vobis: eosdem enim carnales dicit quos supra animales: quibus oportet tradi ea que sunt infirmitati eorum accomoda. **¶** Esa. 28. **¶** Quem docebit scientiam et quem intelligere faciet auditum. **¶** Ablactatos a lacte auillos ab vberibus id est a carnali conuersatione et sensu. **¶** Secundo adhibet similitudinem dicens **¶** Tanquam paruulis in christo id est parum adhuc introductis in perfectam doctrinam fidei que spiritualibus debetur. **¶** Heb. 5. **¶** Omnis qui lactis est princeps

expers est sermonum iustitie paruulus enim est: perfectorum autem est solidus cibus. **¶** Tertio rationem assignat ne credatur ex inuidia eis spirituales doctrinam subtraxisse contra quod dicitur sap. 7. **¶** Quia sine fictione didici et sine inuidia dico. **¶** Unde subdit. **¶** Hodum enim poteratis quasi dicit non subtraxi vobis escam propter meam sed propter vestram impotentiam. quia verba spiritualia non dum bene poteratis capere secundum illud. **¶** Jo. 16. **¶** Adhuc multa habeo vobis dicere sed non potestis portare modo. **¶** Del de cum dicit. **¶** Sed nec nunc quidem potestis. ostendit quod adhuc idem detrimentum patiuntur. et primo quidem ponit impotentiam cui adhuc subiacebant dicentes. **¶** Sed nec nunc quidem potestis quasi dicit quod a principio perfectam doctrinam capere non poteratis. non mirum fuit. quia hoc vire nouitati competeat secundum illud. **¶** 1. pe. 2. **¶** Sicut modo geniti infantes lac concupiscite. **¶** Sed hoc videtur esse culpabile quod post tantum tempus in quo proficere debuistis eandem impotentiam retinetis secundum illud **¶** He. 5. **¶** Cui debetis magistri esse propter tempus: rursus indigetis doceri que sunt elementa sermonum dei. **¶** Secundo assignat pre dicte impotentie rationem dicens: **¶** Adhuc enim carnales estis scilicet vita et sensu. **¶** Et ideo ea que sunt spiritus capere non potestis sed sapitis ea que sunt carnis secundum illud **¶** Ro. 8. **¶** Qui secundum carnes sunt: que carnis sunt sapienter **¶** Tertio ponit rationem probationis inducte dicens. **¶** Cui enim inter vos sit zelus et contentio nonne carnales estis. et secundum hominem ambulatis. **¶** Ubi considerandum est quod recte coniungit zelum et contentionem. quia zelus id est inuidia. est contentionis materia. **¶** Inuidus enim tristatur de bono alterius quod ille nititur promouere et ex hoc sequitur contentio. **¶** Unde **¶** Jac. 3. **¶** Ubi zelus et contentio ibi inconstantia et omne opus prauum. **¶** Et similiter econuerso. **¶** charitas per quam quis diligit bonum alterius est materia pacis. **¶** Secundo considerandum est quod zelus et contentio non habet locum nisi in carnalibus hominibus: quia ipsi ad bona corporalia afficiuntur que simul a pluribus integre possideri non possunt. et ideo propter hoc quod aliquis aliquid bonum corporale possidet alius impeditur a plena possessione illius et ex hoc sequitur inuidia et per consequens contentio. sed spiritualia bona ad que spirituales afficiuntur simul a pluribus possideri possunt. et ideo bonum vnius non est alterius impedimentum. et propter hoc in talibus nec inuidia nec contentio locum habet. **¶** Unde **¶** sap. 7. **¶** Sine inuidia comunico. **¶** Tertio considerandum est quare homines carnales dicit secundum hominem ambulare cuius tamen homo ex spiritu et carne componatur. quia nature humane consortium est ut spiritus cognitionem a se sibus carnis accipiat. **¶** Unde et consequenter affectus rationis humane secundum ea que sunt carnis mouetur nisi spiritus hominis per spiritum dei supra hominem eleuetur. **¶** Unde dicitur. **¶** Eccl. 34. **¶** Sicut pruriens cor tuum fantasias patitur nisi ab altissimo fuerit emissa visitatio. **¶** Est igitur sensus secundum hominem id est secundum naturam humanam sibi a dei spiritu derelictam. sicut et in. **¶** ps. dicitur. **¶** Filij hominum vsquequo graui corde ut quid diligitis vanitatem et queritis mendacium. **¶** Quarto manifestat probationem inductam dicens. **¶** Cum enim quis id est aliquis vestrum dicit. **¶** Ego quidem sum pauli. quod a paulo baptizatus et doctus. **¶** Alius autem ego apollo genitui casus pro quod dicitur tatur in vobis esse zelus et contentio. **¶** Nonne homines estis scilicet carnales et non spirituales vt prope zelum et contentionem habentes pro rebus humanis. **¶** Qualis enim homo est talibus rebus afficitur et per affectum inheret. secundum illud **¶** Hee. 9. **¶** Facti sunt abhominabiles sicut ea que vile perunt. **¶** Deinde cuius dicit **¶** Quid igitur est apollo. in p

in epistolam I ad Corinthios III.

bat eorum iudicium quibus ad hoc quod plus ministris attribue-
bant quod deberent. et primo ostendit veritatem. Secundo ex-
cludit errorem ibi. Nemo vos seducat. Tertio infert con-
clusionem intertaz ibi. Itaque nemo gloriatur in hominibus. Cir-
ca primum duo facit. Primo ostendit conditiones ministro-
rum. Secundo agit de eorum mercede ibi. Unusquisque pro-
pria mercedem. Circa primum tria facit. Primo ponit
ministroz conditionem. Secundo ponit similitudinem ibi.
Ego plantavi apollo rigavit. Tertio ostendit intentum ibi.
Itaque neque qui plantat. Circa conditionem autem ministro-
rum duo agit. primo quod non sunt domini sed ministri dicentes
vos de paulo et apollo gloriantur: igitur quod a vobis ad
est apollo et quid paulus id est cuius dignitatis vel pote-
statis ut digne de eis possitis gloriari: et respondet. Mini-
stri eius id est dei sunt quasi dicat quod agunt in baptismo
et in doctrina non principaliter agunt sicut dominus sed sicut mini-
stri eius. Item illud *Esa. 61.* Ministri dei dicet vobis. Pos-
set autem alicui videri magnum esse ministrum dei esse et gloria-
dum esse in hominibus de ministerijs dei. Et vere esset si sine
hominibus non pareret accessus ad deum. sicut illi qui solent glo-
riari de ministerijs regis sine quibus non pareret aditus ad regem.
Es. 61. hic locum non habet quod fideles christi per fidem hinc accessus ad
deum habent. *Ro. 5.* Per quem accessum habemus ad deum per fi-
dem et gratiam istam in qua stamus et gloriamur in spe glorie filiorum dei.
Ideo signanter addit. Qui credidistis. q. d. per fidem iam est
coniuncti deo non hominibus. Unde supra. 2. dicitur est ut fides
vestra non sit in sapientia hominum sed in virtute dei. et ideo
primo de deo est vobis gaudendum quod de hominibus. Cotingit
autem quod ministri hominum vel dominorum vel artificum primo habent
a seipsis aliquam dignitatem vel virtutem: ex qua ydonei
ad ministerium sunt. sed hoc non est de ministris dei et
ideo secundo ostendit quod tota dignitas et virtus ministroz
est a deo dicens. Et unicuique sicut deus diuisit. q. d. in ta-
ntum aliquis et unusquisque nostrum habet de virtute ministrandi
ibi in quantum ei deus dedit. vnde nec sic nobis est gloriandum
2. cor. 3. Sufficiens nostra a deo qui ydoneos nos fecit
ministros noui testamenti. Deinde cum dicit. Ego planta-
ui ponit similitudinem ministroz ex similitudine agricolaz
ubi duplex differentia operationum intelligit. Una operatio
vnius ministri ad operationem alteri. Et quantum ad hoc di-
cit. Ego plantavi id est in predicatione ad modum plantantis
me habui. quod scilicet primo vobis predicauit fidem. *Esa. 51.* Pos-
sui verba mea in ore tuo et plantas celos. Apollo rigavit
id est ad modum rigantis se habuit: qui aqua plantis exhibet
ad hoc ut nutriantur et crescant. Et similiter legitur.
Act. 18. Cum panlus multos corinthiorum conuertisset
superuenit apollo qui multum conuulit hijs qui crederent
publice ostendens per scripturam esse ibi christum. *Eccl. 24.*
dicitur Rigabo ortum meum plantationum. Secunda differentia
est operationis ministroz qui exteri operantur plantando et
rigando ad operationem dei qui interi operat. Unde subdit.
Sed deus incrementum dedit interi. s. operando. 2. cor. 9.
Augebit incrementa frugum iustitie vestre. Sic etiam in rebz
corporalibus plantantes et rigantes exteri operantur. sed de
us operatur interi per operationem nature ad incrementa plan-
tarum. Deinde cum dicit. Itaque neque qui plantat neque qui
rigat etc. Infert ex premissis duas conclusiones. quarum prima
infertur secundum comparationem ministroz ad deum dicens. Ex
quo paulus plantauit et apollo rigavit non sunt nisi ministri
dei et non habent aliquid nisi a deo et non operantur nisi exteriori
deo operante. Itaque neque qui plantat est aliquid. s. principaliter
et magnum de quo fit gloriandum. Neque qui rigat sed qui incre-
mentum dat deo. Ipse enim per se est aliquid principale et magnum
de quo est gloriandum. Actio enim non attribuitur instrumento
cui operatur minister: sed principali agenti. Unde. *Esa. 40.*
dicit. Omnes gentes quasi non sint sic sunt coram eo. Secundam
conclusionem infert pertinentem ad comparationem ministroz

ad inuicem dicens. Qui plantat autem et qui rigat. cum sint mi-
nistri dei et nihil nisi a deo habentes et solum exteriori operan-
tes vnus sunt ex conditione nature et ministerij ratione: quare
seque non potest vnus alteri preferri nisi secundum donum dei. et ita quod
tum in seipsis est vnus sunt. Et quod sequenter in intentione
ministrandi deo vnus sunt per concordiam voluntatis. ideo stultum
est de hijs qui vnus sunt differre. ps. Ecce quod bonum est et iocun-
dum habitare fratres in vnus. *Ro. 12.* Vnus vnus corpus sumus in christo.

lectio secunda.

Unusquisque propria mercedem acci-
piet secundum suum laborem. Dei enim
sumus adiutores. Dei agricultura est.
Dei edificatio estis. Secundum gratiam dei quod
data est mihi. ut sapiens architectus funda-
mentum posui. alius autem superedificat. Unus
quisque autem videat quomodo superedificet. Funda-
mentum enim aliud nemo potest ponere pre-
ter id quod positum est quod est christus iheresus.
Si quis autem superedificat supra fundamen-
tum hoc aurum argentum lapides preciosos lig-
na fenum stipulam vnus cuiusque opus mani-
festum erit. Dies enim domini declarabit quod in
igne renelabitur: et vnus cuiusque opus qua-
le sit ignis probabit. Si cuius opus manserit
quod superedificauit mercedem accipiet. Si
cuius opus arserit detrimentum patietur ipse
autem saluus erit sic tamen quasi per ignem.

Supra apulus ostendit qualis sit conditio ministroz: hic agit
de remuneratioe eorum. Et primo agit de mercede bonoz mi-
nistroz. Secundo agit de punitione maloz ibi. Nescitis quod replum
dei est? etc. Circa primum tria facit. Primo permittit ministris mer-
cedem propriam. Secundo assignat rationem ibi. Dei est sumus. Tertio
agit de diuersitate mercedis ibi. Secundum gratiam dei. Dicitur
primo dicitur est quod neque qui plantat est aliquid: neque qui rigat non
tamen inutiliter plantat vel rigat. sed vnusquisque propriam mer-
cedem accipiet secundum suum laborem. Quauis enim qui incremen-
tum dat sit deus et ipse solus interi operatur: exteri tamen
laborantibus mercedem tribuit. secundum illud. *Iere. 31.* Quiescat
vox tua a ploratu et oculi tui a lachrymis. quod merces est
operi tuo. Que quidem merces est ipse deus. secundum illud *ges-
nes. 15.* Ego protector tuus sum et merces tua multa nimis.
Pro qua mercede laborantes mercenarij laudantur. sed et il-
lud. *Luc. 15.* Quanti mercenarij in domo patris mei habundant panibus.
Alloquin si per aliam mercedem in ope dei
aliquis laborat laudandus non est secundum illud. *Jo. 10.* Mer-
cenarius autem et cuius non sunt oues proprie videt lupum venien-
tem et fugit. Nec autem merces et communis est omnibus et pro-
pria singulorum. communis quidem quod idem est quod omnes videbunt
et quo omnes fruuntur. s. deus secundum illud. *Job. 22.* Super omni
potentem delirij affluens et leuabis ad deum faciem tuam.
Esa. 28. In illa die erit dominus exercituum corona glorie et ser-
tum exultationis populo suo. Et ideo. *Mat. 20.* Oribus
laborantibus in vinea datus vnus denarius. propria vero mer-
ces erit singulorum. quod vnus alio clari videbit et plentius frue-
tur secundum determinatam sibi mensuram. Unde et *dan. 12.* Illi
qui docti sunt comparantur splendidi firmamenti qui ad iusti-
tiaz erudiunt plurimos quasi stelle. Hinc est quod *Jo. 14.* di-
citur. In domo patris mei mansiones multe sunt. propter
quod etiam hic dicit. Unusquisque propriam mercedem accipiet
Ondit autem secundum quid attendat mensura proprie mercedis
cum subdit Sedz suum laborem. Unde et in. ps. dicit. Labo-

Explanatio sancti Thome

res manū tuarū qz māducabis beatus es et bene tibi erit
Nō tamē ppter hoc designat equalitas laboris ad merce-
dem. qz vt dicit. 2. cor. 4. **Q**d in pnti est momentaneū
et leue tribulationis nostre supra modū in sublimitate et
num glorie pondus opabitur in nobis. S; equalitate de
signat pportiois vt scz vbi est potior labor ibi sit potior
merces. Potest autē intelligi labor esse potior tripliciter
Primo quidē scdm formā charitatis cui respōdet mer-
ces essentialis. Unde dicit Jo. 14. **Q**ui diligit me diligit
patrem meum et ego diligā eum. et manifestabo ei me
ipsum. Unde qui ex maiori charitate laborat licet minore
laborem patiat plus de premio essentiali accipiet. **S**ecūdo
quidē ex specie opis. sicut em in rebus hūanis ille magis
pmitatur qui in digniori opere laborat sicut architecto: q
artifex manualis licet min⁹ laborez corporaliter. ita etiam in
rebus diuinis ille qui in nobiliori opere occupat mai⁹ p-
mium accipiet q̄tū ad aliquā prerogatiuā premij acti-
uentalis. licet forte min⁹ corporaliter laborez. Unde au-
reola datur doctorib⁹ virginibus et martirib⁹. **T**ertio
ex q̄titate laboris qd quidē cōtingit dupliciter. **M**ā quā
dōqz maior labor maiorē mercedem meret. p̄cipue q̄tū
ad remissionē pene puta qz diutius ieiunat vel lōgius pe-
grinatur et etiā q̄tū ad gaudiū qd percipiet de maiori la-
bore. Unde sap. 10. dicit. **R**eddedit de⁹ scz iustus merces
dem laborū suoz. quādoqz vero est maior labor ex defectu
voluntatis. In hijs em q̄ p̄p̄ia voluntate faciū⁹ minore
laborem sentim⁹. Et talis magnitudo laboris nō augebit
sed minuet mercedē. Unde dicit. Esa. 40. **A**ssumēt pe-
nas vt a quille current et nō laborabūt volabūt et nō defici-
ent. et ibi p̄mittitur. deficient pueri et laborabūt. **D**e
inde euz dicit. **D**ei em sumus. assignat rationē eius quod
dixerat. et primo ponit rationē. **S**ecūdo adhibet similitudi-
nem ibi. **D**ei agricultura estis. **D**icit ergo primo. recte q
liber nostrū mercedē accipiet. **D**ei em sumus adiutores.
scilicet scdm nostros labores. **C**ōtra qd videtur esse quod
dicitur. Job. 26. **C**uius adiutor es? nunquid inbecillus?
et Esa. 40. **C**uius adiuit spm dñi. **D**icēdū est autē qz du-
pliciter aliq̄s aliū adiuit. **U**no mō augendo ei⁹ virtutes
et sic nullus pōt esse dei adiutor. **U**n⁹ et post p̄missa verba
Job subdit. et sustētas brachia ei⁹ qui nō est fortis. **A**llo
mō obsequēdo opationi alteri⁹ sicut si minister dicat dñi
adiutor in q̄tū exequit opus ei⁹ aut ministeriū artificis
et hoc mō ministri dei sunt ei⁹ adiutores. fm illd. 2. cor.
6. **A**diuātes autē exhortamur. sicut ergo ministri hoim ex-
equētes eoz opa mercedē ab eis accipiūt fm suū laborez
ita et ministri dei. **S**ecūdo adhibet similitudinē simplicitatis
operis. s. agriculture et edificationis. **P**lūs quidē fidelis
ager est a deo cult⁹ in q̄tū p opationē diuinā fructū boni
operis deo pducunt fm illud. Ro. 7. **S**itis alteri⁹ qz ex
mortuis resurrexerūt fructificet deo. **E**t Jo. 9. dicit. **P**a-
ter me⁹ agricola ē. et hoc est qd pmo dī. **D**ei agricultura
est. i. q̄si ager a deo cult⁹ et fructū ferrēs ei⁹ ope. et pplus
fidelis est quasi dom⁹ a deo edificata in q̄tū. s. de⁹ in eis
habitat scd⁹ illud eph. 2. **E**t vos coedificamini in hītaclu-
lum dei. **E**t ideo scdō dicit dei edificatio est. i. edificatū
a deo cōstructū fm illud. ps. **M**isi dñs edificauerit domus
zc. **S**ic igit ministri dei sunt adiutores in q̄tū laborant
in agriculture et edificatiōe fidelis ppli. **D**einde cū dicit.
Scd⁹ q̄tū dī zc. agit de diuinitate mercedis. et qz merces
distinguit fm distinctionē laboris vt dicitur est. **J**o pmo a-
git de diuersitate laboris. **S**ecūdo de diuersitate mercedis
ibi. **S**cd⁹ sup̄edificat. **C**irca p̄mū duo facit. **P**rimo pōt
distinctionē laborū. **S**ecūdo subiūgit admonitionē ibi. **A**n⁹
q̄tū autē videat zc. **C**irca p̄mū duo facit pmo relicta simi-
tudine agriculture quā supra psequit⁹ fuerat sub similitu-
dine edificatiōis suū. p̄cipū laborez describit dīcēs **S**cd⁹

grām dei q̄ data est mihi vt sapiēs architect⁹ fundamētū
posui. **U**bi cōsiderandū est qz architect⁹ dī p̄ncipalis ar-
tifer et maxie edificij ad quē p̄tinet p̄bendere sumas dis-
positionē tot⁹ opis q̄ p̄ficatur per opationē manualiū ar-
tificum. **E**t iō dī sapiēs in edificio qz simpliciē sapiēs est
qui summā cām cognoscit. s. deū et alios fm deū ordinar.
Ita sapiēs in edificio dī qui p̄ncipalē cām edificij. s. finē
p̄siderat et ordinar in inferiorib⁹ artificib⁹ qd sit ppter su-
nez agendū. **M**aifestus est autē qz tota substantia edificij ex
fundamēto depēdet. et iō ad sapiētē architect⁹ p̄tinet ydo-
neum fundamētū collocare. **I**pe autē paulus fundamen-
tus spūalis edificij collocauit cōtrib⁹. **U**nde supra dicit
Ego plātaui. sicut em se hēt fundamētū in edificio: sic plā-
tatio in plāris. **P**er vtrūqz em significat spūaliter p̄ma p-
dicatio fidei. **A**n⁹ ipe dicit. Ro. 15. **S**ic autē p̄dicam⁹ eū-
gellum nō vbi notat⁹ est xps ne sup̄ fundamētū e-
dificarem. et iō se cōpat sapiētī architecto. **H**oc autē nō sue-
runt attribuit. s; grē dei et h⁹ ē qd dicit. **S**cd⁹ grāz dei
q̄ data est mihi. qui. s. me aptū et ydoneū ad hoc mīstrum
fecit. **I**ntra. 4. **A**bādam⁹ oib⁹ laboraui nō autē ego: sed
grā dei meū. **S**ecūdo describit laborez alioz dīcēs. **A**n⁹
autē. i. q̄cunqz iter vos laborat. sup̄edificat fundamētū a me
posito. **A**d q̄dēz pōt ad duo referri. **U**no quidē mō in q̄-
tum aliq̄s sup̄edificat fidei in seipō fundat⁹ vt p̄fectū chari-
tatis et bonoz opuz. i. pe. 2. **E**t ip̄i ran q̄ lapides vini su-
peredificam⁹. **A**li⁹ ad doctrinā quā q̄s fundat⁹ in alijs
p̄fectū maifestat. **U**n⁹ **J**er. p. dicit. **E**t edifices et plātes
Et fm hoc idē significat hoc sup̄edificatio qd. s. rigatio.
Deinde cū dicit. **A**nūq̄s autē zc. **S**ubiūgit mōtionē
dīcēs. dicit⁹ ē qz ad alios p̄tinet sup̄edificare. **A**nūq̄s autē
videat. i. diligētē attendat quō sup̄edificat. i. q̄lem
nā fidei fundat⁹ in alijs sup̄addat vt q̄lia opa fidei i se su-
date. **P**uer. 4. **O**culi tui videat⁹ recta et palpebre tue p̄ce-
dant gressus tuos. **S**ecūdo rīder tacite q̄stioni q̄re. i. ad
moneat alios de sup̄edificatiōe et nō de fundatiōe vt p̄tū
assignat rōes q̄re dixerit qz ad alios p̄tinet sup̄edificare dī-
cēs. **F**undamētū aliū nō pōt ponere p̄ter id qd positū est
scz a me qd est ihs xps q̄ hit⁹ in cordib⁹ vris p̄ fidē. vt dī-
cit eph. 3. **E**t de fundamēto dī. Esa. 28. **E**cce ego mittaz i
fundamētū sup̄ lapidē āgularez p̄batū p̄ciosū. i. in fundamē-
to fundatū. **S**z p̄tra videt⁹ eē qd dī apōc. 21. **M**ur⁹ citas
tis hīs fundamēta. 12. et in ip̄is. 12. nota aploz. **A**d qd
lus xps est fundamētū. **D**icēdū est autē qz duplex est fun-
damētū. **U**nū q̄dēz qd p se hz soliditatē sic rupes aliq̄ su-
pra quā edificij p̄struit et hūic fundamētū xps p̄p̄at. **I**pe
em est petra q̄ dī dī. **M**at. 7. **F**undata em erat supra firmā
petrā. **A**li⁹ est fundamētū qd hz soliditatē nō ex se s; ex a-
lio solido subiecto sicut lapides q̄ pmo supponūt petre so-
lide. **E**t h⁹ mō dicunt apli esse fundamētū ecclē qz ipsi p̄-
mo sup̄edificati sūt xpo p̄ fidē et caritatē. **A**n⁹ dī eph. 2.
Sup̄edificati supra fundamētū aploz. **D**einde cū dicit
Scd⁹ sup̄edificat zc. agit de v̄ria mercedis q̄tū ad hoc
qz quidā eā accipiūt sine detrimento. quidā cū detrimento
Et circa h⁹ tria facit. **P**rimo docet qz diuersitas opationū
maifestat ex retributiōe. **S**ecūdo ostendit qm maifestat ibi. **D**i-
es ei vni. **T**ertio ostendit quō maifestat ibi. **S**i cui⁹ op⁹ zc.
Circa p̄mū p̄siderādū est qz ap̄lus itendēs ostendere diuersi-
tate sup̄edificatiōis. 6. pōt vidz tria p̄tra tria. **E**t vna q̄
dē p̄re aux argētū et lapides p̄ciosos. **E**t ex alia p̄re lignū
fenū et stipulā. qz tria. s. aux. argētū. et lapides p̄ciosi hnt
quādam inclitā claritatē simul et incōsumpibilitatē et p̄-
ciositatem. **A**lia v̄o tria obscura sunt et facile ab igne con-
sumūt et vilita sunt. **U**nde p̄aux. argētū et lapides p̄re-
ciosos intelligit aliq̄d p̄clar et stabile. et lignū v̄o fenūz
et stipulā aliq̄d male et transitorū. **D**icit⁹ em autē. s. qz sup̄-
edificatō pōt intelligi et q̄tū ad opa q̄ vnūq̄s sup̄edificat

in epistolam I ad Corinthios III

fidei fundamento. et quantum ad doctrinam quam aliquis doctor vel predicat superedificat in fundamento fidei ab apostolo fundare. Unde ista diversitas quam hic apostolus tangit ad utramque superedificationem referri potest. Quidam ergo referentes hec ad superedificationem operum dixerunt quod per aurum et lapides preciosos intelliguntur bona que quis fidei superaddit. Sed per lignum fenem et stipulam debent intelligi peccata mortalia que quis facit post fidem susceptam. Et ista exponebantur non potest. Pro quo dicitur quod peccata mortalia sunt opera mortua secundum illud Hebr. 9. Munda bit scias nras ab opibus mortuis. In hoc autem edificatio nihil edificat nisi vivum secundum illud. 1. Pe. 2. Et ipsi tanquam lapides vivi superedificamini. An ille qui cum fide habet peccata mortalia non superedificat sed magis destruit vel violat. Quia que dicitur infra eodem. Si quis templum dei violaverit disperdet illud deus. Secundo quod peccata mortalia magis copantur ferro vel plumbum vel lapidi. tum propter gravitatem. tum quod etiam non renouantur per ignem sed in eo manent et sunt peccata deo venialia copantur ligno feno et stipule. tum propter leuitatem tum etiam quod ab eis aliquis defecit expurgat per ignem. Tertio quod secundum hanc expone videtur sequi quod ille qui moritur in peccato mortali dum non habet finalit salutem consequitur licet primo aliquis penas sustineat. Sic enim sequitur. Si cuius operum arserit detrimentum patietur ipse autem saluus erit sicut in igne. Quod dicitur dicitur manifeste sententia apostoli quod dicitur infra. 6. Reges fornicarij neque idolis seruientes etc. regnum dei possidebunt. Gal. 5. Qui talia agunt regnum dei non possidebunt. Non est autem alicui saluus nisi in regno dei. Non quod ab eo excluditur mittitur in ignem eternum ut dicitur Mat. 25. Quarto quod fides non potest dici fundamentum nisi per quam christus habitat in nobis. cum supradictum sit quod fundamentum est ipse christus iesus. Non enim habitat christus in nobis per fidem informem. Alioquin habitaret in demonibus de quibus scriptum est. Jac. 2. Et demones credunt et tremunt. An quod dicitur epistolam. 5. Habitare christum per fidem in cordibus nostris oportet intelligi de fide per charitatem formatam cum scriptum sit. 1. Jo. 4. Qui manet in charitate in deo manet et deus in eo. Hec est fides que per dilectionem operatur ut dicitur infra. 13. Charitas non agit perperam. An manifestum est quod ille qui operatur peccata mortalia non habet fidem formatam et ita non habet fundamentum. oportet ergo intelligere quod tam ille qui superedificat fundamentum aurum argentum lapides preciosos quam etiam ille qui superedificat lignum fenem stipulam vitet peccata. Ad hoc quod distinctio intelligenda est quod actus humani ex obiectis spiritum habent. Duplex est autem obiectum humani actus. scilicet res spirituales et res corporales. que que obiecta dunt triplex. Pro quo dicitur quod tum ad hoc quod res spirituales sunt perpetue. res autem corporales sunt transitorie. An. 2. corin. 4. Que vident temporalia sunt que autem non vident eterna. Secundo quod ad hoc quod res spirituales in scriptis claritate habent secundum illud sapientia. 6. Clara est et que non quod marcescit sapientia. Res corporales obscuritate habent ex materia. An dicitur sapientia. 2. Umbra transit et tempus non firmum. Tertio quod ad hoc quod res spirituales sunt preciosiores et nobiliores rebus corporalibus. An puer. 3. dicitur de sapientia. Preciosior est cunctis opibus. Et sapientia. 7. Quod aurum in copatione illius arena est exigua et tanquam lutum estimabitur argentum in prospectu illius. Et idem opus quibus homo inuitat rebus spiritualibus et diuis copantur auro argento et lapidi preciosis que sunt solida clara et preciosa. ita tamen quod per aurum designat ea que homo tendit in ipsum deum per contemplationem et amorem. An dicitur eadem. 5. Caput eius aurum optimum. caput eius christus est deus. ut dicitur Esai. 11. de quo auro dicitur apoc. 3. Suadeo tibi cinere a me aurum ignitum. scilicet sapientiam cum charitate. Per argentum significat actus que homo adheret spiritualibus credendis et amandis et contemplandis. An in glo. refertur argentum ad dilectionem proximi propter quod et in psalmo. Pene colube describitur deus argentate enim superior psalmo. 1. posteriora describitur esse in pallo re auri. Quod per lapides preciosos designat opera diuersa virtutum que anima humana ornata. An dicitur Eccl. 5. Quasi vas auri

solidum ornatumque lapide precioso. Et etiam mandata legis dei secundum illud psalmo. Dilex mandata tua super aurum et topazion. Opera vero humana quibus homo se adhibet rebus corporalibus habent quosdam gradus prout quedam sunt alijs stabiliora. quedam vero facillius consumptibilia. nam ipsi homines inter creaturas carnales et digniores sunt et per successionem conseruantur. Unde comparantur lignis. secundum illud Iudic. 9. Ferunt ligna siluam ut eligerent super se regem. Caro autem hominis facillius corrumpitur per infirmitatem et mortem. Unde comparatur feno secundum illud Esai. 40. Omnis caro fenem. Ea vero que pertinent ad gloriam huius mundi facillime transeunt. Unde stipule comparantur. Unde in psalmo sequitur. Pone illos ut rotam et ut stipulam ante faciem ventis. Sic ergo superedificare aurum et argentum et lapides preciosos est superedificare fidei fundamentum ad contemplationem sapientie diuinorum et amorem dei et deuotionem sanctorum et obsequium proximorum et ad exercitium virtutum. Superedificare vero lignum fenem et stipulam est superaddere fidei fundamentum ea que pertinent ad dispositionem humanarum rerum et ad opera carnis et ad exteriorum gloriam. Sciendum tamen quod contingit aliquem hominem id intendere tripliciter. Uno modo ita quod in his finem constituit at cum hoc sit peccatum mortale per hoc homo non superedificat sed e converso fundamentum aliud fundamentum collocat. Nam finis est fundamentum in rebus appetibilibus que queruntur propter finem. Alio modo aliquis intendit uti predictis rebus totaliter ordinans eas in dei gloriam. et que opera specificantur ex fine intento hoc iam non erit edificare lignum fenem et stipulam sed aurum et argentum et lapides preciosos. Tertio modo aliquis licet in his finem non constituat nec vellet propter ista contra deum facere afficitur tamen ad ista magis quam deberet. ita quod per hec retardatur ab his que dei sunt quod est peccare venialiter et hoc proprie est superedificare lignum fenem stipulam. non quia ipsa superedificantur proprie loquendo sed quia opera ad temporalium curam pertinentia habent venialia adiuncta propter vehementiorem affectum ad ipsa que quidem affectio secundum quod magis et minus inheret: ligno feno et stipule comparantur. Et dupliciter potest distingui. Uno modo secundum permanentiam rerum spiritualium ut prius dictum est. Alio modo secundum vehementiam adhesionis. Sciendum tamen quod et illi qui spiritualibus rebus intendunt non omnino possunt absolui a cura rerum temporalium. nec etiam qui in charitate rebus temporalibus intendunt sunt omnino a rebus spiritualibus vacuis sed studio diuificantur. Nam quidam studium vite sue ordinant ad spiritualia. temporalibus vero non intendunt nisi in quantum requirit necessitas corporalis vite. Quisdam vero studium vite sue applicant ad temporalia procuranda vtuntur tamen spiritualibus rebus ad directionem vite sue. Primi igitur superedificant aurum argentum lapides preciosos. Secundi vero superedificant fenem lignum et stipulam. Et quo patet quod illi qui superedificant aurum argentum et lapides preciosos habent aliquid de peccatis venialibus. sed non in charitate mobili. propter hoc quod modicum attingunt de cura temporalium rerum. Illi etiam qui superedificant lignum fenem stipulam habent aliquid stabile preciosum et preclarum. sed in minori quantitate seque in quantum dirigunt per bona spiritualia. Potest autem et hec diuersitas referri ad superedificationem doctrinam. Nam illi qui fidei ab apostolis fundate per suam doctrinam superedificant solidam veritatem et claram siue manifestam et ad ornatum ecclesie pertinentem superedificant aurum argentum lapides preciosos. Unde puer. 10. Argentum electum labia iusti. Illi vero qui ab apostolis fundate superaddunt in sua doctrina aliquid inuulnium et que non sunt manifesta nec veritatis ratione firmantur

Explanatio sancti Thome

sed sunt vana et inania. superedificat lignum fenem stipulam. Unde dicit Jere. 23. Qui habet somnium narret somnium et qui habet sermonem meum loquat sermonem meum vere quod paleis ad triticum? Qui vero falsitate doceret non superedificaret sed magis subuerteret fundamentum. Dicit ergo si quis superedificat vel operando vel docendo super fundamentum hoc id est super fidem formatam in corde vel super fidem fundatam ab apostolis et predicatam aurum et argentum aut lapides preciosos id est spiritualia opera vel preclara doctrinam. Vel lignum fenem stipulam id est corporalia opera vel frivolum doctrinam: vniuscuiusque opus manifestum erit. scilicet in ultimo iudicio quale sit. non enim latet per humanam ignorantiam. Nam quidam vident superedificare aurum argentum lapidem preciosum. qui tamen superedificant lignum fenem stipulam in rebus spiritualibus corporalia meditantibus. puta lucrum vel favorem humanum. Quidam vero vident superedificare lignum fenem stipulam qui tamen edificanc aurum argentum et lapidem preciosum: quia in administratione temporalium nihil nisi spiritualia cogitant. Unde et sopho. 1. dicitur. Scrutabor hierusalem in lucernis. et Luc. 12. Nihil operatum quod non reveletur. Deinde cum dicit. Dies enim domini. ostendit quod hec manifestantur. et primo ponit tempus manifestatiois cui dicit. Dies enim domini declarabit. Circa quod sciendum est quod tunc dicit esse tempus et dies alicuius rei quod est in optimo statu et maximo sui posse. Unde et ecc. 4. dicit. Omnia tempus habet. Quando ergo homo suam voluntatem implet etiam contra deum tunc est dies hominis. Unde dicit Jere. 17. Dies hominis non desiderasti tu scis. Dies vero domini dicit quod voluntas domini compleretur de hominibus qui per eum iustitiam vel premiabunt vel danna bunt secundum illud psalmi. Cum accipio tempus ego iustitias iudicabo. Unde secundum triplex dei iudicium triplex potest intelligi dies domini. Erat ei quodam iudicium generale omnium secundum illud Mat. 12. Ad iudicium surget in iudicio. Et secundum hoc dies domini dicitur novissimus dies iudicij dicitur. 2. thessal. 2. Non terreamus quod instet dies domini. Et secundum hoc intelligitur dies domini declarabit quod in die iudicij manifestabitur deus humanorum meritorum. Ro. 2. In die quod iudicabit deus occulta hominum. Aliud autem est preclarare iudicium quod sit de vnoquoque in morte ipsius de quo habet Luc. 16. Dormit deus et sepultus est in inferno. mortuus est autem mendicis et portat est ab angelis in sinu abrahe. Et secundum hoc dies domini potest intelligi dies mortis secundum illud. 1. thessal. 5. Dies domini sicut fur in nocte ita veniet. Sic ergo dies domini declarabit quod in morte vniuscuiusque eius merita patent. Unde dicit puer. 11. Dormit homo ipse nulla erit ultra spes. et eius dies. 14. Spiritus autem iustus in morte sua. Tertius autem est iudicium in hac vita in quantum deus per tribulationes huius vite interduci homines probat. Unde dicit infra. 11. Cum iudicamur a domino corripimur ut non cum hoc mundo dancemur. Et secundum hoc dicit dies domini dies temporalis tribulationis de quo dicit sopho. 1. Vox dei domini amara tribulabit ibi fortis. Dies ergo domini declarabit quod in tempore tribulationis affectus hominis probat. Eccl. 17. Casa figuli probat fornax et homines iustos temptatio tribulationis. Secundo ostendit quod quod fiet ista declaratio quod per ignem. Unde sequitur. Quia in igne revelabitur. scilicet dies domini: nam dies iudicij revelabitur in igne quod preceat faciem iudicis exurens faciem mundi et inuoluens reptoribus et iustos purgans de quo dicit psalmi. Ignis autem ipsum preceat et inflammat in circuitu inimicos eius. Dies autem domini quod est dies mortis revelabitur in igne purgatorij per quem purgabitur si quod in elementis inueniet purgandum de quo potest intelligi quod dicit Job 23. Probabit me quasi aurum quod per ignem transiet. Dies vero quod est dies tribulationis diuino iudicio promissa reuelat in igne tribulationis de quo dicit Eccl. 2. In igne probat aurum et argentum homines non acceptabiles in camino tribulationis. Tertio ponit effectum manifestatiois cui subdit. Et vniuscuiusque opus que sit ignis probabit quod scilicet per quolibet ignis predictorum probant merita hominis vel demerita. Unde in psalmi. Ignem me examina sti et non est inuenta in me iniquitas. In his tribus quibus plus po-

nit primum est conclusio duorum sequentium. Si enim dies domini reuelat in igne et ignis probat que sit vniuscuiusque opus. sequens est quod dies domini declarat deus opera humanorum. Unde dicitur. Si cuius opus manserit et ostendit modum predicte manifestatiois et per quantum ad bona opera cui dicitur. Si cuius. id est alicuius opus quod ipse superedificauit manserit. scilicet in igne ille. scilicet qui superedificauit mercedem accipiet. Jere. 31. Est merces operi tuo. Et est. 40. Ecce merces eius cum eo. Dicit autem aliquid opus in igne pmanere illesum dupli. Uno modo ex parte ipsius operantis quod scilicet ille qui hoc facit opus. scilicet bone doctrine vel quodcumque bonorum operum propter huiusmodi opus non puniunt in quantum ad. nec torquetur igne purgatorij. nec igne qui preceat faciem iudicis. nec etiam estus ar igne tribulationis. Qui enim non immoderate temporaria dilexerit. sequens est quod non nimis voleat per eorum amissionem. Dolor enim causat ex amore rei que amittit. Unde superfluous amor superfluum generat dolorum. Alio modo potest intelligi ex parte ipsius operis. quolibet enim predictorum iudiciorum supueniente homini pmanet et opus bone doctrine vel quodcumque aliud bonum opus. Nam igne tribulationis supueniente non cessat homo nec per vera doctrina nec per bono opere. vtriusque autem horum pmanet homo quantum ad meritum et in igne purgatorij et igne qui preceat faciem iudicis. Secundo ostendit die quantum ad mala opera dicitur. Si cuius. id est alicuius opus arserit. scilicet per aliquem ignem predictorum detrimentum patiet scilicet hoc opus et non tamen vique danna tiois. Unde subdit. Ipe autem saluus erit scilicet salute eterna secundum illud Est. 45. Saluus est israhel in domino salute eterna. sic tamen quasi per ignem quem scilicet plus sustinuit vel in hac vita vel in fine huius vite vel in fine mundi. Unde dicit in psalmi. Transiunt per ignem et educisti nos in refrigerium. Et est. 45. Cum transieris per ignem non combureris. et flamma non comburet te. quia ego dominus deus saluator tuus. Dicit autem opus alicuius ardere dupli. Uno modo ex parte operantis in quantum scilicet aliquid operantis. scilicet aliquid operantis propter immoderatum affectum qui superflue eterna diligit et puniunt igne purgatorij vel igne qui preceat faciem iudicis. propter peccata venialia que circa curam temporalium committit. siue etiam per frivola et vana que docuit. Alio modo ardet opus in igne ex parte ipsius operis quod scilicet tribulatione supueniente homo non potest vacare nec doctrine vane nec terrenis operibus. secundum illud psalmi. In illa die probabit omnes cogitationes eorum. Nec etiam igne purgatorij vel preceat faciem iudicis remanebit ei aliquid predictorum vel ad remedium vel ad meritum. Et sicut et dupli patit detrimentum vel in quantum ipse puniunt in quantum patit id quod fecit. et quantum ad hoc dicit Eccl. 14. Omne opus corruptibile in fine deficiet et quod opus illud ibi cum illo et omne opus electum in fine iustificabitur: et quod opus illud honorificabit in illo. Quorum primum patet ad eum qui superedificat lignum fenem et stipulam. quod est opus vigne ardens. Secundo autem patet ad eum qui superedificat aurum argentum lapides preciosos. quod est opus manens in igne absque detrimento.

Lectio tertia

Nescitis quod templum dei estis et spiritus dei habitat in vobis? Si quis autem templum dei violauerit disperdet illum deus. Templum enim dei sanctum est: quod estis vos. Nemo se seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo: stultus fiat ut sit sapiens. Sapientia enim huius mundi stulticia est apud deum. Scriptum est enim. Comprehendam sapientes in astutia eorum. Et iterum. Dominus nouit cogitationes sapientium: quoniam vane sunt. Nemo itaque gloriatur in hominibus. Quia enim vestra sunt siue Paulus siue apollo: siue cephas. siue mundus siue vita siue mors. siue pre-

in epistolam I ad Corinthios III

sentia siue futura. **Quia enim vtra sunt: vos autem christi: christus autem dei.**

Supra ostendit apostolus quod sit merces bene laborantium. hic agit de pena male laborantium siue destruentium. Et circa hoc duo facit. Primo demonstrat penam. Secundo excludit errorem contrarium ibi. Nemo vos seducat. Ostendit autem penam operantium ad destructionem. prosequens similitudinem edificij spiritualis. Et circa hoc tria facit. primo ostendit dignitatem spiritualis edificij. Secundo determinat penam destruentium ibi. Si quis. Tertio assignat rationem pene ibi. Templum enim dei etc. Dicitur primo. dicitur est quod ille qui supradicitur mercedem salutis accipiet vel sine detrimento vel cum detrimento. sed ut possitis agnoscere que sit pena male in vobis laborantium oportet vos vestram dignitatem agnoscere quam primo ponit dicens. An vos nescitis quia vos si deus christi estis templum dei. **1. Cor. 3.** In quo omnis edificatio constructa crescit in templum sanctum in domino in quo et vos coedificamini in habitaculum dei. Secundo probat quod fideles sint templum dei. est enim de ratione templi quod sit habitaculum dei secundum illud psalmum. Deus in templo sancto suo. Unde omne illud in quo deus habitat potest dici templum. Habitat autem deus principaliter in seipso quia ipse solus se comprehendit. Unde et ipse deus templum dei dicitur apoc. 21. Dominus deus omnipotens templum illius est. Habitat etiam deus in domo sacrata per spiritalem cultum qui in ea sibi exhibetur. et ideo domus sacrata dicitur templum secundum illud psalmum. Adorabo ad templum sanctum tuum etc. Habitat etiam deus in omnibus per fidem que per dilectionem operatur. secundum illud ephe. 3. Habitare christum per fidem in cordibus vestris. Unde et ad probandum quod fideles sint templum dei subiungit quod inhabitant a deo: cum dicit. Et spiritus dei habitat in vobis. **Et Ro. 8.** dictum est Spiritus eius qui suscitavit Iesum christum habitat in vobis. **1. Cor. 3. 16.** Spiritum meum ponam in medio vestri. Et quo patet quod spiritus sanctus est deus per cultum inhabitatio nem fideles dicuntur templum dei. Sola enim inhabitatio dei templum dei facit ut dicitur est. Est autem consistendum quod deus est in omnibus creaturis in quibus est per essentiam potentiam et presentiam implens omnia bonitatis suis. secundum illud. **1. Cor. 23.** Celi et terram ego implebo. Spiritus autem dicitur deus inhabitare tanquam in familiarum domo in sanctis quorum mens capax est dei per cognitionem et amorem etiam si ipsi in actu non cognoscant et diligant dummodo habeant per gratiam habitum fidei et charitatis. sicut patet de pueris baptizatis. Et cognitio si ne dilectione non sufficit ad inhabitationem dei secundum illud. **1. Jo. 4.** Qui manet in charitate in deo manet et deus in eo. Unde est quod multi cognoscunt deum vel per naturalem cognitionem vel per fidem informem quos tamen non inhabitat spiritus dei. **¶** Deinde cum dicit. Si quis autem templum dei. Violat autem templum dei dupliciter. Uno modo per falsam doctrinam qua non superedificatur fundamento. sed magis subvertit fundamentum et destruit edificium. Unde dicitur **1. Cor. 13.** de falsis prophetis. Violabant me ad populum meum propter pugillam ordi et fragmentum panis. Alio modo violat aliquis templum dei per peccatum mortale per quod aliquis vel seipsum corrumpit vel alium opere vel exemplo. Unde dicit **Mat. 23.** Consideravit iudas sanctificationem domini quam dilexit. Sic autem dignum est ut disperdat ille a deo per damnationem eternam qui violat spirituale templum dei vel qualitercumque polluit. Unde dicit **Mat. 23.** Disperdet dominus virum qui fecerit hoc magistrum et discipulum. **Et in psalmum.** Disperdat dominus uniuersa labia dolosa etc. **¶** Deinde cum dicit **1. Cor.**

plum dei etc. assignat rationem eius quod dixerat de sanctitate templi. Qui enim aliquam rem sacram violat: sacrilegium committit. unde dignum est ut disperdat. **¶** Templum enim dei est sanctum quod estis vos. sicut supra dictum est et in psalmum. Sanctum est templum tuum mirabile in equitate. et alibi. Domus tuam domine docet sanctitudo. Est quidem in materiali templo quedam sacramentalis sanctitas. per templum diuino cultui dedicatur. sed in fidelibus christi est sanctitas gratie qua consecuti sunt per baptismum secundum illud infra. 6. Abluti estis. sanctificati estis. **¶** Deinde cum dicit. Nemo vos seducat. excludit errorem contrarium. Et primo monet fideles ut sibi caueant a seductione errorum. Secundo docet medium cauendi ibi. Si quis inter vos. Tertio rationem assignabit ibi. Sapientia enim huius mundi etc. Circa primum sciendum est quod quidam dixerunt quod deus neque puniat neque remunerat hominum facta. ex quorum persona dicit **1. Cor. 1.** Qui dicunt in cordibus suis non faciet bene dominus et non faciet male. **Et treu. 3.** Quis est ille qui dixit videret domino non iubente? **¶** Et ore altissimi non egredietur bonum neque malum. Ad hunc ergo errorem excludendum dicit. Nemo vos seducat asserens se et ille qui templum dei violat. non disperdat a deo sicut ephe. 5. dicit. Nemo vos seducat inanibus verbis. propter hoc enim venit ira dei in filios dissidentie. **¶** Deinde cum dicit. Si quis inter vos etc. docet modum cauendi huiusmodi seductionem. **¶** Ubi sciendum est quod quidam dixerunt deum non punire peccata hominum finitentes rationibus humane sapientie. puta quod deus non cognoscat singularia que sunt hic ex quorum plona dicit **Job. 22.** Circa cardines celi pambular: nec nosstra considerat. Ad hoc ergo vitandum dicit. Si quis inter vos videtur esse sapiens in hoc seculo id est sapientia seculari que in eo quod contrariatur veritati fidei non est sapientia licet videatur esse stultus fiat: abijciendo istam sapientiam apparentem ut sit sapiens secundum sapientiam diuinam que est vera sapientia. Et hoc etiam obseruandum est non solum in his in quibus secularis sapientia contrariatur veritati fidei. sed etiam in omnibus in quibus contrariatur honestati morum. Unde puer. 3. dicitur. Deo secum morante confortatus est etc. **¶** Deinde cum dicit. Sapientia enim huius mundi etc. assignat rationem eius quod dixerat. Et primo ponit rationem. videbat enim ineptam monitionem fecisse ut aliquis fieret stultus et vere inepta esset si stulticia illa de qua loquebatur esset per abnegationem vere sapientie. sed non est ita. Sapientia enim huius mundi stulticia est apud deum. Dicit autem sapientia huius mundi que principaliter mundo innititur. Nam illa que per res huius mundi ad deum attingit non est sapientia mundi sed sapientia dei. secundum illud **Ro. 1.** Deus enim illis reuelauit. Inuisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Sapientia ergo mundi que sic res huius mundi intendit ut ad diuinam veritatem non pringat stulticia est apud deum id est stulticia reputatur secundum diuinum iudicium **1. Cor. 1. 19.** Stulti principes thaneos: sapientes consiliarios pharaonis dederunt consilium insipientes. Secundo probat quod dixerat per duas auctoritates quarum prima scribitur **Job. 5.** Unde dicit. Scriptum est comprehendam sapientes in astutia eorum. Comprehendit autem sapientes dominus in astutia eorum quia per hoc ipsum quod astute cogitant contra deum. impedit deus eorum conatus et implet suum propositum sicut per malitiam fratrum Ioseph volentium impedire eius principatum impletum est per diuinam ordinationem quod Ioseph in egypto venditus principaret. Unde et ante premissa verba dicit **Job.** Qui disspat cogitationes malignorum ne possint implere man-

Explanatio sancti Thome

eorum quod ceperant. quia ut dicit prover. 21. Non est sapientia non est scientia non est consilium contra dominum. Secunda auctoritas sumit ex ps. unde dicit. Et iterum scriptum est. Dominus novit cogitationes sapientium id est secundum sapientiam mundi quoniam varie sunt. quod scilicet non pertingunt ad fines cognitionis humane que est cognitio veritatis divine. Unde dicit sap. 13. Vanus sunt omnes homines in quibus non subest sapientia dei. Deinde cum dicit. Itaque nemo gloriatur in hominibus. Infert conclusionem principaliter intentam scilicet quod non debeant gloriari de ministris dei. et primo concludit propositum ex predictis dicens. Itaque ex quo ministri nihil sunt sed laborant pro mercede. nemo gloriatur in hominibus sicut et in ps. dicit. Nolite confidere in principibus neque in filijs hominum in qui bus non est salus. Et Jer. 17. Maledictus vir qui confidit in homine etc. Secundo rationem assignat ex dignitate fidelium christi assignans ordinem fidelium in rebus. et primo ponit ordinem rerum ad fideles christi dicens. Omnia vestra sunt quasi dicit. Sicut homo non gloriatur de rebus suis subiectis: ita et vos gloriari non debetis de rebus huius mundi que omnia sunt vobis data a deo secundum illud ps. Omnia subieci sunt pedibus eius. Exponit autem que omnia. inquit que primo ponit ministros christi que sunt divinitus ordinati ad ministeriam fidelium. secundum illud. 2. corin. 4. Nos autem servos vestros pro iesum et hoc est quod dicit. Sive paulus que plantavit. sive apollo que rigavit. sive cephas. i. petrus que est vester pastor omnium christi ut dicit Jo. ultimo. Post hec ponit res exteriores cum dicit. Sive mundus que est continentia omnium creaturarum que quidem est fidelium christi. eo quod homo pro rebus huius mundi inuaf vel quantum ad necessitatem corporalem vel quantum ad cognitionem dei secundum illud sap. 13. A magnitudine speciei et creature etc. Consequenter ponit ea que pertinent ad ipsam hominis dispositionem dicens. Sive vita sive mors que scilicet fidelium christi et vita est utilis in qua meretur et mors pro qua ad premia perveniunt secundum illud Ro. 14. Sive vitium sive moritur etc. Et phil. 1. Mihi vivere christus est et mori lucrum. Ad hec autem duo reducuntur omnia bona vel mala huius mundi quia per bona conservatur vita. per mala pervenit ad mortem. Ultimo ponit que pertinent ad statum hominis presentem vel futurum dicens. Sive presentia. i. res huius vite quibus inuamur ad meritum sive futura que nobis reservantur ad premium. Non enim habemus hic manentem civitatem sed futuram inquirimus. ut dicitur Heb. ultimo. Omnia inquit vestra sunt id est vestre utilitati deservientia secundum illud Ro. 8. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Sic ergo primum ordo est christi ad fideles. secundus vero fidelium christi ad christum quos ponit subdens: Vos autem christi estis. quia scilicet sua morte redemit Ro. 14. Sive vitium sive moritur domini sumus. Tertius ordo est christi secundum quod homo ad deum. ideo addit. Christus autem secundum quod homo dei est. Unde cum deum et dominum in ps. nominat dicens. Domine deus meus in te speravi. ut nomine dei tota trinitas intelligatur. Quia ergo nullus debet gloriari de eo quod infra ipsum est: sed de eo quod est supra ipsum ideo non debent fideles christi gloriari de ministris. sed magis ministri de ipsis. 2. corin. 7. Multa mihi fiducia est apud vos. multa mihi gloriatio pro vobis. Sed fideles christi debent gloriari de christo. secundum illud Gal. ultimo. Mihi absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu christi. sicut christus de patre secundum illud sap. 2. Glorietur se patrem habere deum.

Incipit capitulum quartum.
Lectio prima.

Incos existimet homo ut ministros christi: et dispensatores ministeriorum dei. Hic iam queritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniat. Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudicet aut ab humano die. Sed neque me ipsum iudico: nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me: dominus est. Itaque non lite ante tempus iudicare quoad usque veniat dominus: qui et illuminabit abscondita tenebrarum. et mani festabit consilia cordium. et tunc laus erit unicuique a deo.

Superius redarguit apostolus corinthios de hoc quod de quibusdam ministris gloriabantur: hic autem arguit eos quod alios ministros contemnebant. Et circa hoc duo facit. primo arguit eorum culpam. Secundo instat ad eorum correctio nem ibi. Non ut confundam vos. Circa primum duo facit. primo arguit eorum temeritatem qua male de ministris christi iudicabant. Secundo arguit eorum elationem qua christi ministros contemnebant ibi. Hoc autem fratres. Circa primum duo facit. primo ostendit quid sit de ministris christi firmiter sentiendum. Secundo quod non sit de eis temere iudicandum ibi. Hic iam queritur inter dispensatores. Dicit ergo primo. Dixi quod nullus vestrum debet cognoscere de hominibus tamen quilibet vestrum debet cognoscere auctoritatem officii nostri ad quod pertinet quod sumus mediatores inter christum cui servimus. ad quod pertinet quod dicit. Sic nos existimet homo ut ministros christi. Ita. et Sacerdotes dei vocabimini ministri dei nostri dicitur vobis. et inter membra eius que sunt fideles ecclesie: quibus dona christi dispensant. ad quod pertinet quod subditur. Et dispensatores ministeriorum dei id est secretorum eius: que quidem sunt spiritualia eius documenta. secundum illud infra. 14. Spiritus est qui loquitur mysteria. Vel etiam ecclesiastica sacramenta in quibus divina virtus secretorum operatur salutem. Unde et in forma consecrationis eucharistie dicit. Misterium fidei. Pertinet ergo ad officium presbiteriorum ecclesie quod in gubernatione subditorum soli christo servire desiderent cuius amore oves eius pascat secundum illud Jo. ultimo. Si diligis me pascue oves meas. Pertinet etiam ad eos ut divina populo dispensent. secundum illud infra. 6. Dispensatio mihi credita est. et secundum hoc sunt mediatores inter christum et populum. secundum illud deut. 5. Ego sequester fui et medius illo tempore inter deum et vos. Hec autem estimatio de presbiteris ecclesie necessaria est ad salutem fidelium. nisi enim eos recognoscerent ministros christi non eis obediret tanquam christo. secundum illud Gal. 4. Sicut angelus dei ex cepistis me sicut iesum christum. Rursum si eos non cognoscerent dispensatores recusatet ab eis dona recipere contra illud quod idem apostolus dicit. 2. cor. 2. Quod donavi si quod donavi propter vos in persona christi. Deinde cum dicit. Hic iam querit inter dispensatores. ostendit circa ministros christi temere iudicari non debere. et circa hoc tria facit. primo ponit quoddam pro quod iudicare satagunt de fidelitate ministrorum. Secundo ostendit de hoc iudicio se non curare sed deo referre ibi. Mihi autem pro minimo est. Tertio concludit prohibitionem temerarij iudicij ibi. Itaque nolite. Circa primum considerandum est quod ministrorum et dispensatorum christi quidam sunt fideles: quidam infideles. Infideles dispensatores